

РОЗДІЛ 2 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 364.013:330.59:338.24(4-672ЄС)(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.14>

Олена ДАНИЛЮК

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-1738-1084

Наталія БОБРО

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін навчально-наукового інституту № 4, Харківський національний університет внутрішніх справ, пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, Україна, 61000

ORCID: 0000-0002-8350-3695

Бібліографічний опис статті: Данилюк, О., Бобро, Н. (2024). Економічні імперативи надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення: впровадження європейського досвіду в українську практику. *Ввічливість. Humanitas*, 6, 72–80, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.14>

ЕКОНОМІЧНІ ІМПЕРАТИВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНСЬКУ ПРАКТИКУ

Метою наукової статті є дослідження економічних імперативів надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення в Україні з урахуванням європейського досвіду. Дослідження фокусується на адаптації соціальної політики України до європейських стандартів, що є важливим етапом у процесі інтеграції країни до Європейського Союзу. В умовах сучасних економічних і соціальних викликів, Україна здійснює реформи в системі соціального захисту, прагнучи підвищити ефективність соціальних послуг і забезпечити належний рівень соціальної підтримки для громадян. Особлива увага приділяється Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка визначає стратегію соціальної політики та зобов'язання України щодо гармонізації законодавства у сфері соціального забезпечення. Особливу увагу приділено економічній доцільності впровадження європейських стандартів, які не лише забезпечують соціальну справедливість, але й підвищують ефективність системи соціального захисту. Впровадження європейських підходів до фінансування та надання соціальних послуг дозволяє оптимізувати ресурси та мінімізувати соціальні ризики. Також акцентується на Європейському стовпі соціальних прав, що містить 20 ключових принципів для забезпечення рівних можливостей і справедливих умов праці. Розгляд цих принципів та нормативних актів, спрямованих на їх реалізацію, є важливим для України на шляху до інтеграції в Європейський Союз. У статті також розглядаються проблеми, що виникають у процесі гармонізації українського законодавства з європейським соціальним *acquis communautaire*, зокрема суперечності між новими законодавчими ініціативами та принципами Європейського стовпа соціальних прав. В результаті дослідження висвітлюються основні напрямки реформування соціальної політики в Україні та визначаються стратегічні кроки для забезпечення належного рівня соціальної допомоги відповідно до європейських стандартів.

Ключові слова: соціальна допомога, соціальне забезпечення, економічні імперативи, європейський досвід, реформи, Україна.

Olena DANYLIUK

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Work, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University, 61 Ohiienko str., Kamyanets-Podilsky, Khmelnytsky region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0003-1738-1084

Natalia BOBRO

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social and Economic Disciplines, Educational and Scientific Institute № 4, Kharkiv National University of Internal Affairs, 27 Lev Landau pr., Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0000-0002-8350-3695

To cite this article: Danyliuk, O., Bobro, N. (2024). Ekonomichni imperatyvy nadання sotsialnoi dopomohy ta rozvytku sotsialnoho zabezpechennia: vprovadzhennia yevropeiskoho dosvidu v ukrainsku praktyku [Economic imperatives of social assistance and social security development: implementation of European experience in Ukrainian practice]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 6, 72–80, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.14>

ECONOMIC IMPERATIVES OF SOCIAL ASSISTANCE AND SOCIAL SECURITY DEVELOPMENT: IMPLEMENTATION OF EUROPEAN EXPERIENCE IN UKRAINIAN PRACTICE

*The purpose of the article is to study the economic imperatives of social assistance and social security development in Ukraine, taking into account the European experience. The study focuses on the adaptation of Ukraine's social policy to European standards, which is an important step in the country's integration into the European Union. In the face of current economic and social challenges, Ukraine is implementing reforms in the social protection system, seeking to improve the efficiency of social services and ensure an adequate level of social support for citizens. Particular attention is paid to the Association Agreement between Ukraine and the European Union, which defines the strategy of social policy and Ukraine's obligations to harmonize social security legislation. Particular attention is paid to the economic feasibility of implementing European standards, which not only ensure social justice but also increase the efficiency of the social protection system. The introduction of European approaches to financing and providing social services allows us to optimize resources and minimize social risks. It also emphasizes the European Pillar of Social Rights, which contains 20 key principles to ensure equal opportunities and fair working conditions. Consideration of these principles and regulations aimed at their implementation is important for Ukraine on its way to integration into the European Union. The article also discusses the problems arising in the process of harmonization of Ukrainian legislation with the European social *acquis communautaire*, in particular the contradictions between new legislative initiatives and the principles of the European Pillar of Social Rights. The study highlights the main directions of social policy reform in Ukraine and identifies strategic steps to ensure an adequate level of social assistance in line with European standards.*

Key words: social assistance, social security, economic imperatives, European experience, reforms, Ukraine.

Аналіз проблеми. Соціальна допомога та соціальне забезпечення є важливими складовими соціальної політики будь-якої держави, оскільки вони спрямовані на реалізацію права на забезпечення основних потреб громадян, підтримання життєвого рівня та зменшення рівня соціальної нерівності. У сучасних умовах соціальні гарантії стають особливо актуальними, оскільки економічні та політичні зміни, глобалізація, демографічні процеси та інші чинники впливають на рівень якості життя населення. Ефективне функціонування системи соціального забезпечення дозволяє не лише підтримати найбільш уразливі верстви населення, а й забезпечити сталий розвиток суспільства

в цілому. Оскільки соціальна допомога є не лише засобом подолання бідності, але й важливим елементом зміцнення соціальної справедливості та забезпечення добробуту людей будь-якого віку. Тому дослідження питань надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення набуває особливого значення в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окрім питання надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення є предметом досліджень багатьох науковців. Так, Бондар М., Цятковська О. та Цятковська А. стверджують, що національна система соціального забезпечення повинна формуватися та розви-

ватися із залученням міжнародного досвіду. На їхню думку, важливою умовою ефективності такої системи є орієнтація національного законодавства на міжнародні стандарти із врахуванням національних особливостей, менталітету, культурної та політичної спадщини, а також власних соціально-економічних потреб. Науковці наголошують, що ефективні системи соціального забезпечення є ключовими чинниками довгострокового соціального та економічного розвитку держави (Бондар, Цятковська, Цятковська, 2021, с. 103). Заболотна Н. відзначає, що впровадження міжнародних стандартів соціального забезпечення сприяє справедливому розвитку суспільних відносин, забезпеченню рівного доступу до основних соціальних послуг і досягненню гідного рівня життя населення. Науковиця підкреслює, що розробка та формування міжнародних соціальних стандартів є важливим елементом механізму міжнародно-правового регулювання у цій сфері, спрямованого на виконання державою міжнародних зобов'язань. Згідно із Заболотною Н., цей процес проектується у внутрішньодержавний механізм правового регулювання на етапі формування відповідних правових норм, які регулюють суспільні відносини в галузі соціального забезпечення, враховуючи світову практику та міжнародні стандарти. Вчена наголошує, що таке регулювання слід розглядати як добровільно обов'язкове для держави та додаткове до національного законодавства у сфері соціального забезпечення, що базується на ратифікації конвенцій та інших актів міжнародних організацій, учасником яких є Україна (Заболотна, 2024, с. 254–255). Андрієнко І. підкреслює, що інтеграція України у світове співтовариство та європейські структури неможлива без ефективної імплементації норм міжнародного права у сфері соціального захисту із застосуванням узагальненого досвіду європейських держав. Однак однією з основних проблем є те, що більшість виплат у системі соціального забезпечення прив'язані до прожиткового мінімуму, який залишається нижчим від рівня, передбаченого низкою законів. Крім того, Андрієнко І. наголошує, що практика визначення розміру соціальної допомоги залежно від гарантованого мінімуму та бюджетних можливостей суперечить європейським соціальним стандартам і не сприяє подоланню бідності. З огляду

на це, запровадження в Україні системи соціальних стандартів, що відповідатиме європейським вимогам і забезпечуватиме гідний рівень життя, потребує розроблення єдиної концепції соціального розвитку, яка відповідатиме сучасному етапу економічних перетворень (Андрієнко, 2022, с. 146).

Проте, враховуючи дослідження науковців, слід відзначити, що питання економічних імперативів надання соціальної допомоги та розвитку системи соціального забезпечення в Україні на основі впровадження європейського досвіду потребують ґрунтовного вивчення. Особливо актуальним є аналіз можливостей адаптації європейських соціальних стандартів в умовах сучасного економічного стану держави, враховуючи обмеженість бюджетних ресурсів та необхідність підвищення ефективності соціальних виплат.

Мета дослідження. Метою наукової статті є дослідження економічних імперативів надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення в Україні на основі впровадження європейського досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні імперативи надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення в Україні є важливою частиною процесу адаптації до міжнародних стандартів, зокрема, до європейських практик. У зв'язку з сучасними економічними та соціальними викликами, Україна активно працює над вдосконаленням своєї соціальної політики, прагнучи до інтеграції в європейські структури, що вимагає запровадження новітніх методів та підходів у сфері соціальної допомоги.

Адаптація соціальної політики України до європейських стандартів є одним із ключових пріоритетів державної стратегії, спрямованої на підвищення ефективності системи соціального захисту. Європейський досвід пропонує усталені моделі соціальної допомоги, що забезпечують високий рівень соціальної справедливості та захищеності населення. Впровадження цих моделей вимагає не лише реформування законодавства, а й зміни підходів до надання соціальних послуг, орієнтованих на якісне задоволення потреб громадян. Саме у цьому контексті ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стала важливим етапом закріплення зобов'язань України щодо інтеграції європейських соціальних стандартів.

Так, від 16 вересня 2014 року Україна офіційно ратифікувала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами (далі Угода про асоціацію) (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014). З цього часу постало конкретне зобов'язання щодо інтеграції європейського досвіду у сфері соціального захисту та соціального забезпечення в національну практику. Так, Угода про асоціацію визначає стратегічні цілі України у різних галузях, зокрема й у соціальній політиці. Водночас чимало законодавчих актів Європейського Союзу містять лише загальні норми, що вимагає від України створення внутрішніх нормативних актів, які заповнять чинні прогалини у національному законодавстві. Зокрема Глава 21 Угоди про асоціацію встановлює завдання у сферах зайнятості, соціальної політики та забезпечення рівних можливостей. Відповідно до положень цієї глави, Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство з директивами Європейського Союзу, що стосуються зайнятості, соціального захисту та забезпечення рівності можливостей. На підставі цього, сторони погодилися поглиблювати співпрацю та обмін досвідом щодо політики зайнятості, забезпечення гідної праці, умов праці, соціального діалогу, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації (ст. 419 Угоди про асоціацію). Зі свого боку, стаття 420 Угоди про асоціацію визначає конкретні завдання у зазначених напрямках. Водночас Директиви, включені до Додатка XL Угоди, виступають дороговказом для України у процесі адаптації її законодавства до правових норм, стандартів та практик Європейського Союзу. Окрім цього, Угода передбачає, що в процесі реформування та розвитку співпраці між Україною та Європейським Союзом сторони мають сприяти активній участі організацій громадянського суспільства, зокрема у контексті впровадження реформ (ст. 421 Угоди про асоціацію).

З огляду на стратегічну важливість адаптації українського законодавства до вимог Європейського Союзу, особлива увага приділяється сферам соціальної допомоги та соціального забезпечення, які є ключовими елементами

загальної системи соціального захисту. У цьому контексті впровадження норм, що відповідають європейським директивам, покликане забезпечити належний рівень соціальних послуг, ефективність системи соціального захисту та підвищення якості життя населення. Водночас цей процес супроводжується необхідністю узгодження нормативно-правової бази з міжнародними стандартами та залученням широкого кола зацікавлених сторін. Така комплексна гармонізація виступає основою для подальшого інтеграційного поступу України на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі.

Варто наголосити, що 28 лютого 2022 року Україна подала офіційну заявку на членство в Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз (Treaty on European Union, 1992). Після ретельного заповнення опитувальників, які Європейський Союз надав для оцінки готовності країни до набуття кандидатського статусу, 17 червня 2022 року Європейська Комісія рекомендувала його схвалити. Уже 23 червня 2022 року Україна офіційно отримала статус кандидата в Європейський Союз, що стало важливим політичним кроком у напрямку інтеграції до європейської спільноти (Урядовий портал, 2022). Ця подія закріпила прагнення України до впровадження європейських стандартів, зокрема у сфері соціальної допомоги та соціального забезпечення.

Отримання Україною статусу кандидата в Європейський Союз стало не лише важливим політичним досягненням, а й стимулом для активізації реформ у ключових секторах, серед яких особливе значення має соціальна політика. Європейський Союз наголошує на необхідності адаптації національних систем соціального захисту до європейських стандартів, що є важливою передумовою подальшої інтеграції. Відповідно, виконання взятих на себе зобов'язань у цій сфері є одним із визначальних напрямів євроінтеграційного процесу України.

У Звіті Європейської Комісії щодо України в рамках Пакета розширення (Ukraine 2024 Report), опублікованому 30 жовтня 2024 року, підкреслено, що система соціального захисту та соціальної допомоги в Україні на сьогодні не забезпечує належного рівня підтримки, особливо для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Відповідно до зобов'язань,

передбачених Планом, Україна має створити державного закупівельника соціальних послуг, який забезпечуватиме співфінансування послуг для соціально вразливих категорій населення. У цьому напрямі вже реалізується пілотний проєкт із закупівлі соціальних послуг на національному рівні. Також необхідно затвердити стратегію та план дій із реформування системи альтернативного догляду за дітьми (реформа «Кращий догляд») і забезпечити її практичне впровадження. У серпні 2023 року було створено Координаційний центр із питань розвитку сімейних форм виховання та догляду за дітьми (Офіс реформи «Better Care»). Крім того, Україна повинна продовжувати розвивати систему соціальних послуг на рівні громад, зокрема послуги підтриманого проживання для осіб з інвалідністю. Законодавство у сфері недискримінації потребує подальшого вдосконалення та гармонізації з європейськими нормами, зокрема з Директивою 2000/78 про рівне ставлення у сфері праці та зайнятості. У вересні 2023 року, з метою подолання гендерного розриву в оплаті праці, було затверджено Національну стратегію подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та План заходів з її реалізації (Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки, 2023), що були розроблені за участі відповідних зацікавлених сторін. Додатково, у липні 2023 року було впроваджено зміни, спрямовані на розширення можливостей для декретних відпусток і спрощення доступу до послуг раннього втручання для дітей віком до чотирьох років. Проте військові дії суттєво відвертають увагу від питань забезпечення гендерної рівності як одного з ключових національних пріоритетів.

У контексті дослідження варто зауважити, що впровадження стандартів Європейського Союзу у сфері соціальної допомоги та соціального забезпечення є стратегічно важливим для України не лише з огляду на соціальну справедливість, а й з позиції економічної доцільності. Підвищення ефективності системи соціального захисту, зокрема через використання європейських підходів до фінансування та надання послуг, сприяє оптимальному розподілу ресурсів і мінімізації соціальних ризиків. Водночас,

створення надійної системи соціальної підтримки зміцнює соціальну єдність та забезпечує стабільний економічний розвиток, що особливо важливо в умовах нинішніх викликів, з якими зіштовхується держава.

Так, важливим стандартом Європейського Союзу у сфері соціальної допомоги та соціального забезпечення є Європейський стовп соціальних прав (European Pillar of Social Rights). Цей документ визначає 20 ключових принципів, що охоплюють широкий спектр соціальних прав і гарантій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей, доступу до ринку праці, справедливих умов праці та соціального захисту. Основна мета цього стандарту полягає у створенні справедливих і стійких ринків праці та ефективних систем соціальної підтримки, які відповідають потребам сучасного суспільства. Його реалізація передбачає впровадження єдиних підходів до соціальної політики, що є надзвичайно актуальним для України в умовах інтеграційних процесів.

Як зазначає І. Орловська, Європейський стовп соціальних прав та нормативні акти, ухвалені для його реалізації, мають стати орієнтиром для України як держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу. Досвід розвинених країн свідчить, що соціальний діалог, колективні переговори та рівний доступ до соціальних прав і захисту є ключовими чинниками стійкого економічного зростання. Водночас сучасні законодавчі ініціативи в Україні часто суперечать принципам Європейського стовпа соціальних прав і створюють бар'єри для гармонізації з європейським соціальним *acquis communautaire*. Значна частина нових законів і законопроектів потребує суттєвого доопрацювання з метою узгодження з європейськими соціальними стандартами. На думку вченої, спроби лібералізації трудових відносин через пріоритет індивідуальних трудових договорів не відповідають принципам Європейського стовпа соціальних прав, що передбачає забезпечення стабільних умов праці, уникнення зловживань нетиповими формами зайнятості та надання роботодавцям необхідної гнучкості через колективні договори. Нині впровадження принципів Європейського стовпа соціальних прав набуває особливої ваги, оскільки українські громадяни заслуговують на гідний рівень життя, високі соціальні стандарти та належний

захист їхніх прав. Тому досягнення цих цілей можливе лише шляхом подальшого наближення українського законодавства до європейських норм та впровадження європейської соціальної моделі (Орловська, 2022, 44–45).

Водночас Європейська соціальна хартія (переглянута) (The European Social Charter) є також важливим інструментом у сфері соціального захисту, оскільки вона встановлює основні права громадян на доступ до соціальних послуг, гідних умов праці та соціальної допомоги. Документ підкреслює обов'язок держав забезпечувати стабільний рівень соціального забезпечення, що сприяє зміцненню соціальної справедливості та рівності. Відповідно до Європейської соціальної хартії, соціальний захист має бути доступним для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу або умов життя. Це включає право на справедливі умови праці, захист від бідності та соціальну інтеграцію. Впровадження принципів Європейської соціальної хартії в Україні дозволяє розвивати соціальну політику, яка відповідає європейським стандартам, покращує якість життя громадян та забезпечує сталий розвиток соціального забезпечення.

Ратифікація Європейської соціальної хартії (переглянутої) Законом України від 14.09.2006 № 137-V (Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої), 2006) є важливим кроком у забезпеченні відповідності українського законодавства європейським стандартам у сфері соціального захисту. Цей документ закріплює права громадян на соціальний захист, гідні умови праці та соціальну допомогу, що є основою для формування справедливої та стабільної соціальної системи. Ратифікація також сприяє інтеграції України в європейське співтовариство, забезпечуючи додаткові можливості для реформування соціальної політики та соціального забезпечення відповідно до вимог Європейського Союзу.

У контексті дослідження слід зауважити, що Європейський комітет з соціальних прав є основним моніторинговим органом, який діє в рамках Європейської соціальної хартії (переглянутої). Його основна функція полягає у забезпеченні виконання державами-учасниками положень цієї хартії. Комітет здійснює оцінку відповідності національних політик і практик до вимог Європейської соціальної

хартії, зокрема шляхом розгляду національних звітів та прийняття рішень щодо колективних скарг, визначаючи аспекти, які потребують удосконалення для досягнення європейських соціальних стандартів.

Додатково підкреслимо, що Європейський комітет з соціальних прав надає висновки, які є важливими для реалізації Проекту Ради Європи «Посилення соціального захисту в Україні», що впроваджується в межах Плану дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023-2026 роки. Цей проєкт має на меті забезпечити підвищений рівень соціальних прав і соціального захисту для уразливих груп населення, зокрема тих, хто постраждав від війни, сприяючи їх інтеграції в соціальну систему та покращенню якості життя. Тривалість проєкту становить 24 місяці, з початком реалізації з 1 січня 2023 року і терміном завершення 31 грудня 2024 року.

Висновки Європейського комітету з соціальних прав щодо України за 2023 рік охоплюють 23 ситуації, з яких 5 були визнані такими, що відповідають вимогам Європейської соціальної хартії, тоді як у 18 випадках були виявлені невідповідності. Для формулювання цих висновків Європейський комітет з соціальних прав врахував коментарі Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, які вперше були подані у вигляді альтернативного звіту до комітету. Це підкреслює важливість взаємодії національних інституцій з міжнародними механізмами для забезпечення належного соціального захисту та прав людини в Україні (Офіс Ради Європи в Україні, 2024a).

Водночас 27 листопада 2024 року у Києві відбувся підсумковий захід проєкту Ради Європи «Посилення соціального захисту в Україні», під час якого було представлено та обговорено результати дворічної співпраці з національними партнерами. Проєкт виявився важливим етапом у процесі трансформації соціальної сфери України, оскільки старі моделі соціального забезпечення не відповідають викликам, що виникли через війну, а також не відповідають європейським стандартам і стратегічному курсу інтеграції до Європейського Союзу. У межах проєкту надавалась підтримка для вдосконалення законодавчої бази у сфері соціальних та трудових прав згідно з вимогами Європейської соціальної хартії (переглянутої). Окрім того,

було посилено спроможності органів влади у розробці та впровадженні гендерно орієнтованих соціальних політик, а також інклюзивних і сталих соціальних послуг для вразливих категорій населення через дослідження, консультування, навчання та сприяння діалогу для прийняття більш обґрунтованих рішень (Офіс Ради Європи в Україні, 2024б).

Європейський кодекс соціального забезпечення є також важливим документом, що встановлює основні принципи та стандарти для систем соціального забезпечення в країнах-членах Ради Європи. Кодекс сприяє гармонізації національних систем соціального забезпечення з метою забезпечення рівних можливостей і захисту прав усіх громадян. Він охоплює ключові питання, такі як доступ до соціальної допомоги, медичних послуг, пенсійних виплат та інші аспекти соціальної політики, що є необхідними для підтримки соціальної стабільності. Виконання вимог Європейського кодексу соціального забезпечення дозволяє країнам забезпечити соціальний захист, який відповідає європейським стандартам, а також сприяє інтеграції в європейські соціальні структури.

Підкреслимо, що Європейський кодекс соціального забезпечення (Європейський кодекс соціального забезпечення, 1964) був ухвалений Радою Європи у 1964 році як міжнародна угода, що встановлює мінімальні стандарти соціального забезпечення для держав-учасниць. Цей документ охоплює основні напрями соціальної політики, що мають на меті захист громадян у випадках втрати доходу, хвороби, безробіття, старості та інших соціальних ризиків. Україна продемонструвала свою прихильність до європейських стандартів соціального забезпечення, підписавши Європейський кодекс соціального забезпечення 10 листопада 2016 року в м. Страсбурзі (Укрінформ,

2016). Це стало підтвердженням національної політики, спрямованої на дотримання принципів демократії, верховенства права, прав людини та розвитку системи соціального забезпечення на основі соціальної справедливості. Підписання Європейського кодексу соціального забезпечення підтвердило прагнення України впроваджувати європейські соціальні стандарти, відповідно до вимог Європейської соціальної хартії (переглянутої) та Європейського кодексу соціального забезпечення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, результати проведених досліджень дозволили підкреслити, що економічні імперативи надання соціальної допомоги та розвитку соціального забезпечення в Україні є важливою частиною процесу адаптації до міжнародних стандартів, зокрема, до європейських практик. Адаптація соціальної політики України до європейських стандартів є одним із пріоритетів державної стратегії, спрямованої на підвищення ефективності системи соціального захисту. Європейський досвід пропонує усталені моделі соціальної допомоги, що забезпечують високий рівень соціальної справедливості та захищеності населення. Впровадження цих моделей вимагає не лише реформування законодавства, а й зміни підходів до надання соціальних послуг, орієнтованих на якісне задоволення потреб громадян. Ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стала важливим етапом закріплення зобов'язань України щодо інтеграції європейських соціальних стандартів. Тому впровадження стандартів Європейського Союзу у сфері соціальної допомоги та соціального забезпечення є стратегічно важливим для України не лише з огляду на соціальну справедливість, а й з позиції економічної доцільності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрієнко І. С. Міжнародні стандарти соціального забезпечення в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Ч. 1. С. 142–147.
2. Бондар М., Цятковська О., Цятковська А. Соціальне забезпечення: міжнародно-правовий аспект. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4(64). С. 96–105.
3. Висновки Європейського комітету з соціальних прав щодо України за 2023 рік доступні українською мовою. Офіс Ради Європи в Україні, 2024а. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-conclusions-of-the-european-committee-of-social-rights-regarding-ukraine-for-2023-available-in-ukrainian>
4. Європейський кодекс соціального забезпечення: Рада Європи; Кодекс, Міжнародний документ, Класифікація від 16.04.1964 № ETS N 48. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text

5. Заболотна Н. Я. Європейські міжнародні стандарти у сфері соціального захисту та соціального забезпечення населення як орієнтир для розбудови української соціальної системи. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2024. № 1. С. 252–255.
6. Орловська І. Г. Європейський стовп соціальних прав як орієнтир соціальної політики України в умовах європейського вектора розвитку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Ч. 2. С. 40–46.
7. Посилення соціального захисту в Україні: підсумки проекту Ради Європи. Офіс Ради Європи в Україні, 2024б. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/enhanced-social-protection-in-ukraine-results-of-the-council-of-europe-project>
8. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої): Закон України від 14.09.2006 № 137-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-16#Text>
9. Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 15.09.2023 № 815-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-%D1%80#Text>
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Україна, Європейський Союз, Євратом [...]; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
11. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Урядовий портал, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
12. Україна підписала Європейський кодекс соціального забезпечення. Укрінформ, 2016. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2118055-ukrayina-pidpisala-evropejskij-kodeks-socialnogo-zabezpechenna.html>
13. European Pillar of Social Rights. URL: <https://europe-solidarity.eu/documents/social-pillar-goteborg.pdf>
14. Treaty on European Union. URL: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002800b2cee>
15. The European Social Charter. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>
16. Ukraine Report 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en

REFERENCES:

1. Andriienko, I. S. (2022). Mizhnarodni standarty sotsialnoho zabezpechennia v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv v Ukraini [International standards of social security in the context of European integration processes in Ukraine]. *Pivdenoukrainskyi pravnychiy chasopys – South Ukrainian Law Journal*, 4(1), 142-147.
2. Bondar, M., Tsiatkovska, O., & Tsiatkovska, A. (2021). Sotsialne zabezpechennia: mizhnarodno-pravovyi aspekt [Social security: international legal aspect]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» – Scientific Notes of KROK University*, 4(64), 96-105.
3. Council of Europe Office in Ukraine (2024a). Vysnovky Yevropeiskoho komitetu z sotsialnykh prav shchodo Ukrainy za 2023 rik dostupni ukrainskoiu movoiu [Conclusions of the European Committee of Social Rights on Ukraine for 2023 are available in Ukrainian]. Retrieved from: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-conclusions-of-the-european-committee-of-social-rights-regarding-ukraine-for-2023-available-in-ukrainian>
4. Yevropeyskyi kodeks sotsialnoho zabezpechennia: Rada Yevropy; Kodeks, Mizhnarodnyi dokument, Klasyfikatsiia vid 16.04.1964 № ETS N 48 [European Code of Social Security: Council of Europe; Code, International Document, Classification of 16.04.1964 No. ETS N 48]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text
5. Zabolotna, N. Ya. (2024). Yevropeyski mizhnarodni standarty u sferi sotsialnoho zakhystu ta sotsialnoho zabezpechennia naseleennia yak oriientyr dlia rozbudovy ukrainskoi sotsialnoi systemy [European international standards in the field of social protection and social security of the population as a guideline for the development of the Ukrainian social system]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovyi zhurnal – Legal electronic scientific journal*, 1, 252–255.
6. Orlovska, I. H. (2022). Yevropeyskyi stovp sotsialnykh prav yak oriientyr sotsialnoi polityky Ukrainy v umovakh yevropeiskoho vektora rozvytku [The European Pillar of Social Rights as a Guideline for Ukraine's Social Policy in the Context of the European Vector of Development]. *Pivdenoukrainskyi pravnychiy chasopys – South Ukrainian Law Journal*, 4(2), 40-46.
7. Council of Europe Office in Ukraine (2024b). Posylennia sotsialnoho zakhystu v Ukraini: pidsumky proiektu Rady Yevropy [Strengthening social protection in Ukraine: results of the Council of Europe project]. Retrieved from: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/enhanced-social-protection-in-ukraine-results-of-the-council-of-europe-project>
8. Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi sotsialnoi khartii (perehlianutoi): Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 № 137-V [On Ratification of the European Social Charter (Revised): Law of Ukraine of 14.09.2006 No. 137-V]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-16#Text>

9. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii podolannia hendernoho rozryvu v oplati pratsi na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2023-2025 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy; Stratehiia, Plan, Zakhody vid 15.09.2023 № 815-r. [On Approval of the National Strategy for Overcoming the Gender Pay Gap for the Period up to 2030 and Approval of the Operational Action Plan for its Implementation for 2023-2025: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Strategy, Plan, Measures of 15.09.2023 No. 815-p.]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-%D1%80#Text>

10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Ukraina, Yevropeyskyi Soiuz, Yevratom [...]; Uhoda, Spysok, Mizhnarodnyi dokument vid 27.06.2014 [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand: Ukraine, the European Union, Euratom [...]; Agreement, List, International Document of 27.06.2014]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

11. Government portal (2022). Ukraina otrymala status kandydata na chlenstvo v YeS [Ukraine received the status of a candidate for EU membership]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrymala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>

12. Ukrinform (2016). Ukraina pidpysala Yevropeyskyi kodeks sotsialnoho zabezpechennia [Ukraine signed the European Social Security Code]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2118055-ukraina-pidpisala-evropejskij-kodeks-socialnogo-zabezpecenna.html>

13. European Pillar of Social Rights. Retrieved from: <https://europe-solidarity.eu/documents/social-pillar-goteborg.pdf>

14. Treaty on European Union. Retrieved from: <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002800b2cee>

15. The European Social Charter. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>

16. Ukraine Report 2024. Retrieved from: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en